

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M. A)

رشته علوم سیاسی

موضوع:

اهداف سیاسی اقتصادی چین در خاورمیانه ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ میلادی (مطالعه موردی ایران)

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر احمد بخشایشی اردستانی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر علی اصغر زرگر

پژوهشگر:

وحید کیانی زاده

سال تحصیلی:

تابستان ۹۱

تعهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب وحید کیانی زاده دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۸۷۰۸۵۰۰۷۸۰۰ در رشته علوم سیاسی در تاریخ ۹۱/۶/۲۰ از پایان نامه خود تحت عنوان اهداف سیاسی اقتصادی چین در خاورمیانه ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ میلادی (مطالعه موردی ایران) با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق رو پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۱/۶/۲۰

وحید کیانی زاده دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره به
حروف و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول کلیات تحقیق
	مقدمه
۷-۱-۱	بیان مسئله.....
۸-۱-۲	اهمیت و ضرورت موضوع.....
۸-۱-۳	اهداف تحقیق.....
۸-۱-۴	سوالات تحقیق.....
۸-۱-۵	فرضیه تحقیق.....
۹-۱-۶	مبانی نظری پژوهش.....
۱۱-۱-۷	پیشینه موضوع.....
۱۲-۱-۸	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
۱۳-۱-۹	مشکلات و محدودیت های تحقیق.....
	فصل دوم چشم انداز راهبرد بیرونی جمهوری خلق چین
۱۵-۱-۲	بررسی مؤلفه های داخلی.....
۱۵-۱-۱-۲	۱-۱-۲ نظام سیاسی - اجتماعی.....
۲۹-۱-۲	۲-۱-۲ ساختار اقتصادی.....
۳۴-۱-۲	۳-۱-۲ ویژگی های فرهنگی.....
۳۶-۱-۲	۴-۱-۲ قدرت نظامی.....
۴۲-۱-۲	۵-۱-۲ اصول سیاست خارجی.....
۴۷-۲-۲	۲-۲ بررسی مناسبات چین با مناطق و کشورهای مختلف.....
۴۷-۲-۲	۲-۲-۲ چین و ایالات متحده.....
۵۰-۲-۲	۳-۲-۲ چین و اتحادیه اروپا.....
۵۱-۲-۲	۴-۲-۲ چین و ژاپن.....
۵۶-۲-۲	۵-۲-۲ چین و روسیه.....
۵۷-۲-۲	۶-۲-۲ چین و شبه جزیره کره.....

۵۸.....۲-۶ چین و خاورمیانه و خلیج.....

فصل سوم جایگاه چین در نظام بین الملل

- ۷۵.....مقدمه
- ۹۰.....۳-۱ جایگاه سیاسی چین در نظام بین الملل
- ۹۰.....۳-۲ چین و تجارت جهانی
- ۹۳.....۳-۳ جایگاه اقتصادی چین در نظام بین الملل
- ۹۴.....۳-۴ مشارکت چین در بازارهای بین المللی سرمایه
- ۹۵.....۳-۵ تحولات و سیاست خارجی چین در قرن ۲۱
- ۹۷.....۳-۶ آینده قابل ترسیم برای چین
- ۹۹.....۳-۷ چالش های فعلی و آتی
- ۱۰۰.....۳-۸ سیاست خارجی چین در خاورمیانه
- ۱۱۷.....۳-۹ دیپلماسی نفتی و تأثیر دکترین راهبردی - امنیتی چین بر خاورمیانه و اوراسیا
- ۱۲۲.....۳-۱۰ نگاه منظومه ای در آسیا و جایگاه نوین چین

فصل چهارم روابط چین و خاورمیانه و کنکاشی در مناسبات دو جانبه ایران و چین

- ۱۲۷.....۴-۱ موضع چین در قبال تجاوز عراق به کویت
- ۱۲۸.....۴-۲ موضع چین در قبال مسأله فلسطین و اسرائیل
- ۱۲۹.....۴-۳ موضع چین در قبال افغانستان
- ۱۳۴.....۴-۴ موضع چین در قبال اشغال نظامی عراق توسط آمریکا
- ۱۴۱.....۴-۵ مروری بر تاریخچه روابط
- ۱۴۱.....۴-۵-۱ روابط دو جانبه قبل از پیروزی انقلاب اسلامی
- ۱۴۵.....۴-۵-۲ روابط دو جانبه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی
- ۱۴۷.....۴-۵-۳ مرحله عدم ارتباط مؤثر (تا اواخر سال ۱۳۶۳)
- ۱۴۷.....۴-۵-۴ برتری روابط سیاسی - نظامی (تا پایان جنگ تحمیلی)
- ۱۴۷.....۴-۵-۵ برتری روابط سیاسی - اقتصادی (تا پایان سال ۷۴)
- ۱۴۸.....۴-۵-۶ برتری روابط اقتصادی - سیاسی
- ۱۴۹.....۴-۵-۷ آغاز تعادل در روابط سیاسی
- ۱۴۹.....۴-۵-۸ بازی بزرگ چین با کارت ایران در تعاملات پکن با غرب

- ۶-۴ نقد مناسبات دو جانبه ایران و چین (ووضعیت موجود)..... ۱۵۲
- ۴-۶-۱ نگرش ایران به جایگاه چین و مناسبات منطقه ای و بین المللی..... ۱۵۷
- ۴-۶-۲ نقش مولفه های بیرونی در فرآیند تصمیم سازی پکن در قبال ایران..... ۱۶۰
- ۴-۶-۳ نگرش چین به جایگاه ایران در مناسبات منطقه ای و بین المللی..... ۱۶۲
- ۴-۶-۴ انتظارات طرفین از یکدیگر: با بررسی مناسبات دو جانبه ایران - چین..... ۱۶۳
- ۴-۶-۵ اولویت های همکاری تهران - پکن برای بسط و گسترش مناسبات..... ۱۶۴

فصل پنجم روابط اقتصادی و هسته ای چین و ایران و الگوی روابط

- ۵-۱-۱ نقش چین در توسعه صنعتی ایران..... ۱۶۹
- ۵-۱-۲ رشد روابط اقتصادی..... ۱۷۳
- ۵-۱-۳ نقل و انتقالات کالاهای سرمایه ای..... ۱۷۹
- ۵-۱-۴ پروژه مترو تهران..... ۱۹۸
- ۵-۱-۵ روابط تأمین نفت..... ۲۰۲
- ۵-۲ حل و فصل تضادها در روابط چین و آمریکا و جمهوری اسلامی ایران..... ۲۳۲
- ۵-۳ ایران و کریدور جنوب غربی چین به سوی دریا..... ۲۳۵
- ۵-۴ معضل روابط چین و ایران..... ۲۳۷
- ۵-۵ کمک چین به برنامه های هسته ای ایران..... ۲۴۱

فصل ششم تجزیه و تحلیل یافته ای تحقیق

- ۶-۱ علل گرایش ایران و چین به یکدیگر از دهه ۱۹۸۰ به بعد..... ۲۷۳
- ۶-۲ دیدگاه های مشترک ایران و چین نسبت به مسائل منطقه ای و بین المللی..... ۲۷۵
- ۶-۳ دیدگاه های متضاد ایران و چین نسبت به مسائل منطقه ای و بین المللی..... ۲۷۸
- ۶-۴ آینده روابط بین ایران و چین..... ۲۷۹
- ۶-۵ ارائه راهکارهایی به منظور تقویت روابط ایران و چین..... ۲۸۱

فصل هفتم جمع بندی و نتیجه گیری

- ۷-۱ جمع بندی..... ۲۸۶
- ۷-۲ ارائه چشم انداز..... ۲۸۷
- منابع و مأخذ..... ۲۹۰

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

پس از انقلاب ۱۹۴۹ چین و حاکمیت کمونیست‌ها بر این کشور و با عبور از سالهای نخستین انقلاب، همواره دو جناح قدرت در حزب کمونیست چین ظرفیت‌های ملی را به صورت مشارکتی اداره کرده و در رهبریت این کشور به بحث‌های جدی پرداخته‌اند.

در یکی دو دهه نخست انقلاب، این مباحث تحت تأثیر مائو و یاران او از رنگ و بوی چندانی برخوردار نبود اما همواره سؤالاتی نظیر پرسش‌های زیر در میان نخبگان و کادرهای حزبی جریان داشت :

- ۱- آیا اقتصاد دولتی و گسترش بدنه دولت به نفع مردم چین است یا خیر؟
 - ۲- عنصر ناکارآمدی در بدنه دولت را چه باید کرد؟
 - ۳- تورم نیروی انسانی در ساختار اقتصادی دولت به کجا خواهد انجامید؟
 - ۴- چرا بهره‌وری در اقتصاد چین پایین است؟
 - ۵- چگونه باید فناوری سنتی و فرسوده چین را با تکنولوژی و مدیریت روزآمد اصلاح کرد؟
 - ۶- مدیریت، سرمایه، اطلاعات و توانایی‌های چینی‌های ماوراء بحار و سایر ملت‌ها را چگونه می‌توان به پکن متصل نمود؟
- ماجرا از دهه ۸۰ و با قدرت‌گیری بیشتر جناح عملگرا و اصلاح طلب خسته از انقلاب فرهنگی (۷۶-۶۶) وارد مدار جدیدی شد و تفکر عمل‌گرایانه بجای تفکر ایدئولوژیک و جهان‌ستیز، گفتمان غالب جامعه گردید .
- در این مرحله ، شعارها و گفتمان دوران دگردیسی تبدیل سیاستهای آرمانی به سیاستهای ملی بود و تغییرات ساختاری و جوهری آغاز شد.
- این شعارها عبارت بودند از :

۱- ساختن چین بزرگ ، مرفه و پیشرو و وظیفه‌ای همگانی است.

۲- رفاه عمومی و توسعه صلح و وظیفه حزب و دولتمردان است.

۳- همه قشرهای اجتماعی با رهبریت حزب باید در سیاست درهای بارز و توسعه اقتصادی مشارکت نمایند.

۴- دوستی با همه کشورها و حل و فصل مسایل با همسایگان سرلوحه حرکت سیاستمداران خواهد بود.

۵- عقلانیت جمعی و استفاده از همه توانها در تصمیم سازی برای همگانی کردن فرهنگ توسعه ضروری است.

۶- تولید انبوه با حداقل هزینه ، قیمت ارزان و تصرف بازارهای گوناگون هدف بخش های تولیدی و تجاری خواهد بود.

در سیاست خارجی، جمهوری خلق چین اصول پایداری را در مدار سیاست خارجی خود قرار داد و آن را ۵ اصل همزیستی مسالمت آمیز خواند :

۱- احترام متقابل به حاکمیت و تمامیت ارضی کشورها

۲- عدم تجاوز

۳- عدم مداخله در امور دیگران

۴- برابری و نفع متقابل

۵- همزیستی مسالمت آمیز با سایر کشورها

بر این اساس، چین بر صلح و ثبات منطقه ای و جهانی ، پرهیز از هر گونه تنش با همسایگان و قدرت های مهم و اصرار بر حل و فصل مسالمت آمیز مناقشات و اجتناب از هر گونه رقابت و مسابقه برای تعریف حوزه نفوذ و قدرت روی آورد.

چین در دو دهه گذشته ، با بهره گیری مناسب از فضای « جنگ سرد ~ و رقابت ابر قدرت های آن دوران، امکانات بین المللی را در اختیار اقتصاد فرسوده خود قرار داد و با استفاده از کاتالیزوری مناسب به نام « چینی های ماوراء بحار ~ ، استراتژی توسعه اقتصادی و ارتقاء موقعیت بین المللی خود را پی گرفت .

در این راستا، حزب کمونیست با کنار گذاردن آرمانگرایی مبتنی بر تفکرات حزبی و سوسیالیستی در روابط بین‌المللی، تمرکز بر تأمین منافع ملی و پرهیز از مواضع پرهزینه را برگزید.

اتخاذ این سیاست‌ها حاصل ارزیابی واقع‌گرایانه از توان و قدرت پکن و اجتناب از سیاست‌های شتابزده، سریع‌الوصول و زود بازده بود.

بنابراین، روشن است که برگزیدن سیاست‌های هدفمند و برنامه‌ریزی شده در حوزه‌های علوم، فناوری، تحقیقات و تجارت، شرایط رو به رشد و پیشرفت چین را فراهم ساخته است و شاید بتوان گفت برگزاری المپیک ۲۰۰۸ پکن نقطه عطف دیگری در گذار چین از «دوران سنتی» به دوران مدرن و صنعتی نوین خواهد بود.

واقع‌گرایی حزب کمونیست چین، خطر پذیری و بی‌باکی دنگ شیائوپینگ و فشارهای اقتصادی سه عامل اصلی برای گذار چین از قطعه (۴۹-۷۹) بود که به «دوره اول چین» مشهور است و الگوی توسعه چین در آن دوران اتحاد جماهیر شوروی بود.

ژانویه ۱۹۷۹ در تاریخ چین نقطه عطفی تاریخ ساز محسوب می‌شود و سفر دنگ به ایالات متحده و انعقاد قراردادهای همکاری علمی و فنی دو جانبه، پیوندهای نوینی برای انتقال تجارب علمی جهان به چین فراهم کرد. در این مرحله صدها هزار چینی در قالب تیم‌های آموزشی و کاری و تحصیلی به خارج رفتند و سلسله‌ای از دانشمندان و مدیران و مهندسان نو اندیش چینی پدیدار شد. از نظر اجرایی، در فاصله سالهای ۸۴ تا ۹۵ میلادی مناطق ویژه اقتصادی و پارکهای فناوری دنبال گردید و طرح‌های ویژه‌ای به اجرا گذارده شد. این اقدامات در قالب مدل توسعه چین شکل گرفت. مدل و الگوی توسعه چینی عبارت بود از: رشد اقتصادی و رفاه عمومی بر مدار اقتدار سیاسی و امنیتی، همراه با گشایش‌های تدریجی اجتماعی؛ این الگو جهت دهنده تمامی برنامه‌ها و موتور حرکت اقتصاد چین قرار گرفت. در اصل مدل توسعه چین، ترکیبی از عقلانیت و نظم عقلایی و سود محور غربی، همراه با ویژگیهای بومی چینی است. در این مسیر اصلاحات نهادی و قانونی در بخشهای مختلف دولتی به شکلی وسیع و همه جانبه صورت گرفت و این اصلاحات همچنان ادامه دارد.

جمعیت قانع، کاری، صبور، سازمان پذیر و امیدوار چین، به‌همراه ساختار سراسری و پرقدرت

حزبی ، امنیت اجتماعی و روانی مناسبی برای جذب سرمایه‌های خارجی فراهم آورد که زبان مسالمت آمیز در سیاست خارجی و سیاست‌های آتشی جویانه منطقه‌ای هم نقش پشتیبان و همکار در این سیاست را ایفاء نمود.

در یک جمع‌بندی کلی می‌توان گفت که آنچه امروز چین را به «کارخانه دنیا» تبدیل کرده و به توسعه سریع علوم و فناوری و جهانی شدن این اقتصاد انجامیده است ، شناخت همه جانبه و دقیق تحولات اقتصادی دنیا و بهره‌گیری مناسب و بهنگام از امکانات جهانی و اقتصاد بین‌المللی است. این تعامل با همکاری مدیریت هوشمند و ساختار یافته حزبی و توانایی‌های مدیریتی ، ارتباطاتی ، سرمایه‌ای و اطلاعاتی چینی‌های ماوراء بحار حاصل شده است .

مدیریت کارآمد چین قادر شد با فراهم ساختن زیر ساخت‌های لازم ، با جذب چینی‌های آن سوی آب‌ها، شرکتهای چند ملیتی و صاحبان سرمایه و کارآفرینان پرتجربه را به کناره‌های دیوار چین علاقه‌مند سازد .

پس باید گفت، توان رقابتی چین امروز متکی بر تواناییهای بسیاری است که از جمله می‌توان بر توسعه هدفمند و برنامه‌ریزی شده، توسعه مراکز تحقیق و توسعه، همسان سازی قوانین و مقررات با تحولات عرصه تولید و تجارت جهانی، دیپلماسی اقتصادی فعال و تولید متناسب با نیازهای مشتری اشاره نمود.

این الگو توانسته است رشد اقتصادی چین را تضمین نماید و کشور اژدهای بیدار را در آستانه «توسعه اقتصادی» و پذیرش نقش‌های جدید بین‌المللی قرار دهد.

مراحل و فصل‌بندی این تحقیق به صورت زیر است در فصل اول کلیات تحقیق که مشتمل بر طرح مسأله، اهمیت و ضرورت تحقیق، اهداف تحقیق، سوالات تحقیق، فرضیات تحقیق، پیشینه تحقیق، روش تحقیق، روش تجزیه و تحلیل اطلاعات، مشکلات و محدودیت های تحقیق مورد بررسی قرار می‌گیرد. فصل دوم به روابط چین و خاورمیانه و کنکاشی در مناسبات ایران و چین پرداخته می‌شود فصل سوم به چشم انداز راهبرد و روابط بیرونی جمهوری خلق چین خواهد پرداخت. فصل چهارم جایگاه چین در نظام بین الملل اشاره می نماید. فصل پنجم در خصوص روابط اقتصادی و هسته ای

چین و ایران و الگوی روابط می پردازد. و فصل ششم به تجزیه و تحلیل و یافته های تحقیق اشاره دارد و در فصل هفتم به نتیجه گیری، ارائه پیشنهادات و راهکارها خواهیم پرداخت.

۱-۱- بیان مسأله

سیاست خارجی قدرت های بزرگ از ابعاد مختلفی برخوردار می باشد که شناخت آن برای بازیگران میان پایه حائر اهمیت است، زیرا این قدرت ها صحنه گردانان اصلی سیاست بین الملل می باشند و بیشترین تأثیرات را بر این صحنه می گذارند. چین یکی از این قدرت هاست که موقعیت آن با سرعتی شگفت انگیز پیوسته در سیاست بین الملل ارتقا می یابد و با ایالات متحده امریکا و روسیه رقابت نماید. دو دهه رشد اقتصادی سریع چین، موقعیت استراتژیک این کشور و به تبع سیاست خارجی آن را باز تعریف کرده است. یکی از حوزه هایی که سیاست خارجی چین در آن باز تعریف شده است، منطقه خاورمیانه است با عنایت به این باز تعریف، یکی از متغیرهای اصلی شکل دهی به سیاست خاورمیانه ای چین در وضعیت فعلی انرژی میباشد. امنیت انرژی در وضعیت فعلی یکی از چالش های استراتژیک پیش روی چین به شمار می آید و چین نیز به دنبال انرژی ارزان میباشد. به همین دلیل، تأمین و تضمین آن به یکی از اولویت های استراتژیک این کشور مبدل شده است. البته چالش امنیت انرژی چالشی عمومی در آسیا به شمار می آید، زیرا این منطقه به عنوان پویاترین منطقه اقتصادی جهان از بالاترین حساسیت و قابلیت ضربه پذیری در این حوزه برخوردار است. در میان کشورهای آسیایی، چین از یکی از بالاترین نرخ های رشد اقتصادی برخوردار است و به همین دلیل افزایش مصرف انرژی این کشور نیز سرعت گرفته است. و این کشور با کشورهای خاورمیانه به خصوص ایران مبادلات تجاری بالایی داشته و این مبادلات در بازارهای ایران (اجناس چینی) قابل لمس و رویت بوده و حتی در بین مردم و مسولین نیز یکی از چالش های روبرو میباشد و حتی در بعضی از کشورهای خاورمیانه از جمله عربستان نیز (در ایام مناسک حج) قابل رویت میباشد.

منطقه خاورمیانه و کشورهای واقع در آن، به دلیل برخورداری از بیشترین ذخایر انرژی، طبیعتاً از بالاترین قابلیت ها در تأمین امنیت انرژی چین و پاسخگویی به نیاز استراتژیک این کشور برخوردارند. چینی ها با درک این موضوع در سال های اخیر تلاش های وسیعی برای ارتقای روابط با کشورهای

نفت‌خیز این منطقه، به ویژه جمهوری اسلامی ایران انجام داده‌اند تا در پرتو آن بتوانند سهم خود از ذخایر این منطقه را هر چه بیشتر افزایش دهند. اهمیت این تلاش‌ها هنگامی روشن‌تر می‌شود که توجه داشته باشیم، طبق پیش‌بینی‌ها، وابستگی چین به انرژی خاورمیانه در سال‌های آتی رو به افزایش خواهد بود. به گونه‌ای که تا سال ۲۰۲۰ به بیش از ۷۰ درصد خواهد رسید.

فلذا با عنایت به موارد یاد شده بالا و اهمیت خاورمیانه برای کشور چین، اهداف سیاسی و اقتصادی چین در خاورمیانه در دهه خیر(از سال ۲۰۰۰ الی ۲۰۱۰ میلادی-مطالعه موردی ایران) را در این پایان نامه مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می‌دهیم.

۱-۲- اهمیت و ضرورت موضوع

خاورمیانه یکی از مناطق مهم و استراتژیک در جهان بشمار می‌رود به نحوی که در معادلات سیاسی و اقتصادی جهان نقش بسزایی را ایفاء می‌نماید. به همین علت در این تحقیق به اهداف سیاسی و اقتصادی چین که قدرت نوظهور به شمار میرود در این منطقه پرداخته خواهد شد.

۱-۳- اهداف تحقیق

الف: اهداف سیاسی اقتصادی چین در خاورمیانه ب: علل و عوامل رشد اقتصادی چین در دو دهه اخیر ج: چگونگی روابط ایران و چین در دهه اخیر

۱-۴- سوالات تحقیق

سوال اصلی: اهداف سیاسی اقتصادی چین در خاورمیانه از سال ۲۰۰۰ الی ۲۰۱۰ م (مطالعه موردی ایران) کدامند.

۱-۵- فرضیه تحقیق

فرضیه: چین در دهه اخیر به منظور ارتقاء وضعیت خود به عنوان قدرت نوظهور در نظام بین الملل و تسخیر بازارهای کشورهای خاورمیانه و بدست آوردن انرژی ارزان، سیاست های اقتصادی خود را در منطقه خاورمیانه تنظیم نموده است .

۱-۶- پیشینه ی تحقیق

۱- سیاست خاورمیانه ای چین (مرکز مطالعات استراتژیک)

۲- ویژگی الگوی رشد اقتصادی چین (فریدون وردی نژاد- سیر روند نفوذ چین در خاورمیانه از نظر سیاسی و اقتصادی با تأکید موردی بر ایران(غلامرضا درویش)-۳- مناسبات راهبردی ایران و چین(مرکز مطالعات راهبردی) ۴- کنار آمدن قدرتهای بزرگ با آمریکا(حسین دهشیار)-۵- سیاست خارجی کشورهای خاورمیانه(ریموند الویشس هینبوش)

۵- امیدوار نیا محمد جواد، سیر تحول در اندیشه نظامی و سیاست تسلیحاتی چین، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، ۱۳۷۰.

در این کتاب تونسته ایم از تاریخ تحولات شکل گرفته در دوران مائو و توان نظامی در دوران دنگ بهره بگیریم.

۶- طارم سری مسعود ودیگران، چین: سیاست خارجی و روابط با ایران ۱۳۵۷-۱۳۲۸، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، ۱۳۶۲.

این کتاب به تاریخچه روابط چین در عرصه بین الملل پرداخته و از فصل دوم به عنوان روابط چین و ایران استفاده شده است.

۷- زنگنه بیژن، چشم انداز بیست ساله الزامات سیاست خارجی توسعه گرا از منظر اقتصادی، مجموعه مقالات سیاست خارجی توسعه گرا، تهران: پژوهشکده تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۸۷.

۷- آذری پور، «چالش های مقابل چین در آغاز قرن جدید» ماهنامه دیدگاهها و تحلیل ها، سال پانزدهم، شماره ۱۴۹، تیر ۱۳۸۰.

۸- اسکندری، «فروش هواپیماهای جاسوسی رژیم صهیونیستی به چین»، ماهنامه دیدگاهها و تحلیل ها، سال چهاردهم، شماره ۱۳۸، خرداد ۱۳۷۹.

۹- «دستاوردها و بازتاب سفر آقای جیانگ زمین رئیس جمهور چین به ایران»، سیاست روز، ۳۰ فروردین ماه ۱۳۸۱ و هفتم اردیبهشت ماه ۱۳۸۱

۱۰- «سیاست خارجی ایران در آسیای خاوری و اقیانوسیه در دوران ۵۰ ساله شاهنشاهی پهلوی» تهران: وزارت امور خارجه، اداره هفتم سیاسی، ۲۰ شهریور ۱۳۵۴.

۱۱- اکبر پور علی، «چین در آستانه ورود به سازمان تجارت جهانی»، ترجمان سیاسی، شماره ۹، ۱۳۸۰.

۷-۱- روش تحقیق

منظور از روش تحقیق بیان و ارائه هدفمند اصول چهار چوبی است که راهنمای انجام تحقیق می باشد، روش شناسی تحقیق نیز باید با توجه کافی به موضوع تحقیق انتخاب شود. روش تحقیق در این مطالعه از نوع توصیفی- تحلیلی که شامل جمع آوری آمار و اطلاعات و تجزیه و تحلیل یافته در سه بخش اکتشافی، توصیفی و در نهایت تحلیلی شکل گرفته است.

در مرحله اکتشافی کلیه اطلاعات مرتبط با موضوع جمع آوری و طبقه بندی شده و در نهایت اصول مهم از آنها استخراج گردیده است.

مرحله توصیفی شامل مصاحبه مشاهده و فنون گردآوری اطلاعات بوده و شناسایی کامل موضوع را مورد توجه قرار داده است و در روش تحلیلی تلفیق و ترکیب منطقی از مراحل قبلی صورت پذیراست. در این چهارچوب از روش کتابخانه ای و اسنادی نیز استفاده شده است که در این روش سعی شده است در حد امکان از منابع معتبر و مستند فارسی و انگلیسی بهره گرفته شود.

۱-۸- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

اطلاعات مورد نیاز این تحقیق به شکل نوشته (مکتوب) و برخی غیر مکتوب بوده است. اطلاعات مکتوب با فیش برداری و اطلاعات غیر مکتوب با مصاحبه و مشاهده به دست آمده است. در واقع حجم وسیعی از کار به صورت میدانی صورت گرفته است زیرا به بررسی وضع موجود و توصیف منظم و نظام مند آن می پردازد و ویژگی ها و صفات آن را مطالعه و ارتباط بین متغیرها را بر اساس استدلال های منطقی بررسی و اثبات می کند.

۱-۹- مشکلات و محدودیت های تحقیق

بدیهی است که در ارتباط با هر تحقیق و پژوهش، چه در زمینه جمع آوری اطلاعات و چه در زمینه تجزیه و تحلیل داده ها، محدودیتهایی وجود دارد، بخشی از این محدودیتهای مربوط به عدم وجود سیستم اطلاعاتی دقیق در کشور است.

در فرایند گردآوری مطالب و اطلاعات جهت پژوهش حاضر با مشکلات و موانع ذیل روبرو شدیم:

۱. کمبود و فقدان منابع علمی جدید و قابل دسترس

منابع علمی بسیار کم و محدودی به زبان فارسی در این زمینه موجود است که به طور مستقیم به موضوع مورد مطالعه و تحقیق مربوط باشد. به همین دلیل پژوهشگر برای انجام این تحقیق نیازمند استفاده از منابع لاتین بود که خود مشکلات دیگری همچون محدود بودن زمان استفاده از اینترنت و ترجمه درست متون لاتین به فارسی و یک دست کردن آنها را به همراه داشت.

۲. نبود کار مشابه در این زمینه

۳. عدم همکاری و اطلاع رسانی برخی مسئولین دواير دولتی ذی ربط

۴. فقدان بودجه لازم برای انجام و پیشبرد کار

هر کار تحقیقی در مراحل مختلف خود نیازمند صرف هزینه های مالی است که مسلماً تحقیقات دانشجویی به دلیل شرایط خاص محقق از این موضوع مستثنی نیست.

فصل دوم

چشم‌انداز راهبرد و روابط بیرونی جمهوری خلق چین

۲-۱- بررسی مؤلفه‌های داخلی

۲-۱-۱- نظام سیاسی - اجتماعی

سیستم حکومتی چین، جمهوری خلق و مبتنی بر حاکمیت مطلق حزب کمونیست است. براساس قانون اساسی، حزب کمونیست بر ارگان‌های هفت‌گانه مندرج در قانون اساسی نظارت کامل دارد. از زمان تأسیس جمهوری خلق چین، تاکنون چهار بار طی سالهای ۱۹۸۲، ۱۹۷۸، ۱۹۷۵، ۱۹۵۴ قانون اساسی آن کشور مورد بازنگری قرار گرفته است. همچنین طی سالهای ۱۹۸۸، ۱۹۹۳، ۱۹۹۹ نیز اصلاحاتی در قانون اساسی اعمال شده است.^۱ ارگانهای هفت‌گانه مندرج در قانون اساسی در چهار گروه قانون‌گذاری - مشورتی، اجرایی، قضایی و نظامی تقسیم‌بندی می‌شود که عبارتند از:

- نهادهای قانونگذاری و مشورتی شامل کنگره ملی خلق (مجلس نمایندگان) و کنفرانس مشورتی سیاسی خلق

- نهادهای اجرایی شامل ریاست جمهوری، شورای دولتی و دولت‌های محلی در استان‌ها.

- نهادهای قضایی شامل دیوان عالی خلق و دادستانی عالی خلق

- نیروهای مسلح شامل ارتش آزادیبخش خلق و نیروهای پلیس

در این میان، حزب کمونیست، نهاد ریاست جمهوری - شورای دولتی، کنگره ملی خلق و کنفرانس مشورتی - سیاسی خلق به عنوان نهادهای تصمیم‌گیرنده و اجرایی، تدوین و جهت‌دهی سیاست‌های کلان و محوری کشور را بر عهده دارند. در ذیل هر یک از این ارکان به اختصار مورد بررسی قرار می‌گیرد.^۲

^۱. Kinhua, yanuary ۱۴, ۲۰۰۶.

^۲. هر چند حزب کمونیست کاملاً به سایر نهادها و ارگانهای دولتی چین سیطره دارد، شناخت و بررسی سایر نهادهای قانون‌ساز و اجرای بدون لحاظ کردن الیتهای حزبی میسر نیست.

حزب کمونیست چین

حزب کمونیست عالی‌ترین نهاد تصمیم‌گیرنده در چین به شمار می‌رود. این حزب تا سال ۲۰۱۰، کنگره سراسری برگزار کرده است که هر کنگره شامل پنج اجلاسیه (پلنوم) است که بصورت نشست‌های سالانه برگزار می‌شود. در اساسنامه جدید حزب تاکید شده است اعضای جدید باید به اندیشه مارکسیستی مائو، نظریه اصلاحات و سیاست درهای باز دنگ شیائوپنگ و اندیشه سه نمایندگی جیانگ زمین پایبند باشند.

حزب کمونیست چین دارای کمیته مرکزی، دفتر سیاسی کمیته مرکزی، کمیته دائمی دفتر سیاسی، دبیرخانه دفتر سیاسی، کمیسیون مرکزی نظامی و کمیسیون انضباطی است. کمیته دائمی دفتر سیاسی کمیته مرکزی، بالاترین رکن تصمیم‌گیرنده در ساختار تصمیم‌گیری چین به شمار می‌رود که تعداد اعضای آن ۹ نفر است. همچنین سایر اعضای دفتر سیاسی ۱۵ نفر به اضافه یک نفر علی‌البدل می‌باشند. بدین ترتیب دفتر سیاسی کمیته مرکزی ۲۵ نفر عضو دارد که در این میان نه نفر عضو دائم آن نقش محوری و تصمیم‌گیرنده را ایفا می‌کنند.^۳

براساس آمار اداره کل تشکیلات کمیته مرکزی حزب کمونیست، تا پایان ماه ژوئن سال ۲۰۰۷، تعداد کل اعضای حزب کمونیست چین بالغ بر ۷۳/۳۶ میلیون نفر شد که این تعداد نسبت به سال ۲۰۰۲ و در زمان شروع بکار کنگره شانزدهم بیش از ۶/۴۲ میلیون نفر رشد را نشان می‌دهد. براساس همین آمار، طی سالهای ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۷ حدود ۱۳/۱۶ میلیون نفر (در اثر فوت، اخراج، بازنشستگی و...) از عضویت حزب خارج شده‌اند. از ۱۳/۱۶ میلیون نفر فوق، ۴/۲ میلیون نفر زن، ۹۳۴ هزار نفر اقلیت‌های قوی و نژادی و حدود ۸ میلیون نفر مرد بوده‌اند.

در سال ۲۰۰۹ حدود ۷۱/۸ درصد یعنی بیش از ۱۷/۳۸ میلیون نفر از اعضای حزب زیر ۳۵ سال سن دارند و ۳۸/۸۴ میلیون نفر نیز در فاصله‌ی سنی ۳۶ تا ۵۹ سال قرار دارند. همچنین تا ژوئن سال ۲۰۰۷ بیش از ۳/۱۸ میلیون نفر از اعضای حزب را صاحبان بنگاهها و مؤسسات خصوصی و صاحبان

^۳. دبیرخانه کمیته مرکز کارکن اجرائی کمیته است و هفت عضو دارد همچنین کمیته نظامی مرکزی حزب یازده عضو دارد که مهمترین رکن تصمیم‌گیری در امور نظامها و دفاعی و ارتش هستند.